

Gödöllői Kistérségi Cselekvési Terv

Változások

Tapasztalatok

Következtetések

Célfa

Ökotérség

Prioritások

Patak-mente

Megújuló erőforrások

Javaslatok

Táblázatok

Készült

Gödöllői Többcélú Kistérségi Társulás részére

Budapest, 2008. január.

TETT Consult

Gödöllői Kistérségi Cselekvési Terv

A tanulmányt a Gödöllői Többcélú Kistérségi Társulás megbízásából az
ÉrtékTérkép Kft. (ügyvezető igazgató: Varga-Ötvös Béla) és a
TeTT Consult Kft. (ügyvezető igazgató: Letenyey László) munkatársai készítették.

Tartalom

<i>Bevezetés.....</i>	<i>3</i>
<i>1. Tartalmi aktualizálás.....</i>	<i>4</i>
<i>2. SWOT-tábla.....</i>	<i>6</i>
<i>3. Problématérkép.....</i>	<i>7</i>
<i>4. Célfá.....</i>	<i>8</i>
<i>5. A többcélú kistérségi társulás kialakításának jellemzői.....</i>	<i>9</i>
<i>6. Következtetések.....</i>	<i>12</i>
<i>7. Ki nem használt lehetőségek.....</i>	<i>14</i>
<i>8. Uniós irányelvek, ajánlások, trendek.....</i>	<i>16</i>
<i>A vidéki régiók integrált fejlesztésének európai együttműködése vezérelvei .....</i>	<i>18</i>
<i>9. Javaslatok.....</i>	<i>19</i>
<i>10. Tovább lépés.....</i>	<i>22</i>

Budapest, 2008. január

Bevezetés

Jelen tanulmány elkészítésnek célja a Gödöllői Kistérség településein a projektlista összegyűjtése és aktualizálása, a Gödöllői Kistérségi Cselekvési Terv elkészítése. Ebben követtük az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium ajánlásait és a projektek aktualizálása érdekében kibocsátott egységesített projekttábla útmutatásait (ld. csatolt projektgyűjtő excell tábla), melyek alapvető célja a regionális akcióterv és a kistérségi cselekvési tervek (KCST) és programok közötti összhang megteremtése.

A tanulmányban kitértünk a stratégiában és a koncepcióban megfogalmazottak időszerűségére, azokat a kellő formában finomítottuk (jövőkép, problématerkép, kistérségi célok, prioritások, fejlesztési elképzelések és várt hatások).

Tanulságos volt feldolgozni a térségi együttműködés egy éves gyakorlatának tapasztalatait, amelyek az eltelt időszak rövidege ellenére megfontolandó következtetésekhez vezetett. Tettük ezt a Minisztérium és a Társulási Tanács kérésére, miszerint összegezzük a térségi együttműködés tapasztalataiból levonható következtetéseket. Ez a települési vezetőkkel, szakértőkkel készített interjúk, adatelemzések, egyéb információk és az országos tapasztalatok alapján készült. A tanulmány végén a javaslatainkat tesszük közzé a továbblépésre vonatkozóan.

Megjegyezzük, hogy a Mogyoród Nagyközségre vonatkozó projektek, információk nem szerepelnek munkánkban, mivel az önkormányzat úgy döntött, hogy átsorolását kéri a Gödöllői kistérségből.

1. Tartalmi aktualizálás

A kistérségi stratégia és koncepció megalkotását 2006-ban meghatározó ellentmondásos helyzet annyiban változott 2008-ra, hogy a kistérségi települések és intézményeik gazdasági mozgásterét szűkítő tényezők (forrás- és vagyonihiány, növekvő feladatok, hitelfelvételi kockázat, adóbevételek növelésének korlátai) erősödtek. Növekedett az ellentmondás a kistérség változatlanul kiváló gazdasági és humán adottságai, illetőleg a közszféra említett gazdasági mozgásterére között.

Az ellentmondásos helyzet kezelésére akkor három alapváltozat kristályosodott ki:

- 1) Településszintű egyéni útkeresés;
- 2) Logisztikai és gazdasági-kereskedelmi övezetté válás a fő közlekedési vonalak kihasználására építve;
- 3) Fokozatosan megvalósított ökotérséggé válás a megújuló gazdasági, energia- és humánforrásokra alapozva.

A három alapváltozat ma is helyénvaló, hiszen a települések továbbra is elsősorban a saját elképzeléseiket, projektjeiket kívánják érvényre juttatni, alacsonyfokú együttműködés mellett. A második és harmadik változatok összekapcsolása képezik a fenntarthatóság hosszú távú realitását. Ezt gyakorlatilag mindegyik településvezető, kistérségi szakértő megerősítette.

Mindebből adódóan a problématerkép, a célfa, a SWOT-analízis, az öt térségi prioritás továbbra is érvényesek, megerősítést nyertek a megalakulás óta eltelt időszakban.

Az eltelt rövid időszak azt is igazolta, hogy jövőképként az ökotérség koncepció hosszú távon jó irány, mivel az időközben kialakult energiaválság, illetőleg az ökológiai szempontok, a környezeti és humán erőforrások felértékelődése, megújuló módon történő kihasználása és fejlesztése, a gazdaságos településüzemeltetés (közszolgáltatások és helyi gazdaság) ökonomikus megközelítése rendkívüli módon előtérbe került.

Idézet a 2006-os koncepcióból:

„A település- és térségfejlesztésben az ökológiai szemlélet a természeti és az épített környezettel való gazdálkodást a védelem, a hasznosítás és a fejlesztés egységeként kezeli, és a megújuló, megújítható és gazdagítható forrásokra koncentrálna. Például: A helyi energiaszükségletre helyi megújuló forrásokat használjanak fel, rövidre zárva a felhasználó és az előállító kapcsolatát, hiszen ez a közvetlen érdek adhat garanciát az erőforrások felélésének megakadályozására.

Az ökonomikus tevékenység a megújuló és bővíthető energiaforrások (biomassza, geotermális, szél, nap, víz és ide soroljuk a hulladékgazdálkodást is) felhasználásának bővítésére, valamint a megújuló és bővíthető tőkeforrások (föld, ill. ingatlanérték) és a munkaerő (szellemi érték) értéknövelő hasznosításra törekszik. A helyi energia bővítése, a

helyi tőkebefektetések ösztönzése egyben fenntartható munkahelyeket, fenntartható vásárlóerőt is generál. A távlati célként is megfogalmazható alapképlet: helyi keresletre helyi kínálat nyújtása.”

Az önkormányzatok majd mindegyikénél egyre intenzívebben foglalkoznak a zöld- és más hulladék újrahasznosításával, a geotermikus energia és más „ökoforrások” felhasználásával.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a kistérségi koncepció letisztultabb, a gyakorlati cselekvés szintjén konkrétabb lett. Az ökotérség koncepció olyan rendező elveket kapott, amellyel minden település egyetért:

- 1) ***Patakok (Rákos-, Szilas-, Harta-, Csömöri patakok) és partmenti területeik revitalizációja.*** A patakmentéknek fejlesztési tengelyekként és az együttműködés közös alapjaként szükséges funkcionálniuk, mert ez kihat az életmódra (lakhatás), az idegenforgalomra (lovas, kerékpáros utak, tanösvények), a foglalkoztatásra, a tájhasználatra, környezetvédelemre (rekreáció, életfeltételek). Kiemeljük, hogy a patakok és partmenti területeik kezelése, fejlesztése a térségi együttműködés szimbolikus és valóságos közös nevezője is egyben, azzal, hogy számos egyéb projektötlet szintű elképzelés jelentkezett azonban a lefolytatott kutatás alapján ez a feladat találtatott reálisan megvalósítható célok közé sorolásra.
- 2) ***A megújuló természeti, gazdasági és humán energiaforrásokkal*** való gazdálkodás fokozott előtérbe kerülése, helyi felhasználásuk növelése, a közlekedésföldrajzi adottságok kihasználásával egyidejűleg. Gyakorlatilag mindegyik településen előfordul a geotermális energia, ami ésszerűvé teszi a mind teljesebb együttműködés és munkamegosztás kialakítását.

Lényeges mozzanat, hogy a fentiek által meghatározott projektekben létrejöhetnek mikrotérségi együttműködések, és erre megvan – egyelőre ugyan csak szóbeli – készség.

Más vonatkozásban, a többcélúság szellemiségének és gyakorlatának megfelelően a kistérségi közös cselekvések megmutatkoznak a pedagógiai szakszolgálat egyéb közoktatási ügyek és esetlegesen a középtávon egyes szociális ügyek területén (családsegítés, gyerekjólét) történő együttműködésben.

A következőkben bemutatjuk a kistérség SWOT-analízisét, problématerképét, célfáját, és a térségi prioritásokat.

2. SWOT-tábla

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Kiváló fekvés, gazdaságföldrajzi adottságok • Kedvező természeti-környezeti feltételek • Budapest közelsége (munkahely, piac, szolgáltatások, etc.) mellett falusias, kertvárosias környezet • M3, épülő M0, M31 autópályák, vasúti fővonal • Idegenforgalmi vonzerők (természet, sport, lovaglás, vadászat, kulturális örökség, kastélyok, stb.) • Fiatal korstruktúra • Vállalkozó szellem, multinacionális cégek és kkv-k együttes jelenléte • Magas képzettség • Korszerű, minőségi ipar • Fejlett kutatási, oktatási kapacitások • Nagy vásárlóerő • Kedvező mezőgazdasági adottságok egyes területeken (primőr) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagy közlekedési forgalom • Infrastrukturális hiányosságok • Budapesthez közeli településeken gyors népesség növekedés hátrányai • Nagy gazdasági és társadalmi különbségek a kistérségen belül • Együttműködés, munkamegosztás hiánya • Alvó települések • Tudás- és gazdasági bázis együttműködése gyenge • Szállás- és vendéglátóhelyek hiánya • Gyenge turisztikai megtartóerő • Közélet hiánya • Közös intézményi hálózat hiánya, fenntarthatóságuk kidolgozatlansága
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Idegenforgalom különböző ágazatai: kulturális-, természeti-, lovas- kerékpár-, szabadidő-, konferencia-, vallás-, élmény- és tematikusturizmus • Logisztika, gazdasági (ipari) és kereskedelmi tevékenység, klaszterizáció lehetősége • Közös energia-, megújuló természeti erőforrás- és hulladékgazdálkodás • Intézményi hálózatok erősítése, különösen az oktatás, szociális ügyek, a szolgáltatások területén • Új haránt irányú közlekedési utak kialakítása, a régiók fejlesztése, mezőgazdasági utak használata • Gödöllői egyetemi háttérre alapozó, nagy tudástőkét igénylő ipari és szolgáltató egységek • Egészséggazdaság (termál, gyógyászat, wellness, rekreáció, etc.) • Közösségi lap, média, honlap 	<ul style="list-style-type: none"> • Képzett fiatalok elszivárgása • Budapest munkaerő-piaci elszívó hatása • Térségi szegregáció • Közúti forgalom növekedése • Környezeti ártalmak növekedése, a környezet túlzott igénybevétele • Túlnépesedés egyes településeken

3. Problématérkép

Problémaforrások			
Politikai	Településföldrajzi	Társadalmi	Gazdasági
Átalakuló regionalizmus és kistérségi szerepkör	Agglomeráció és periferikus területek	Népességmozgás, szuburbanizáció	Fejletlen innováció
Alulfinanszírozott önkormányzatok	Nagy közlekedési forgalom	Közélet hiánya, alvó település jelleg	Gyenge turisztikai megtartóerő
Együttműködések, munkamegosztás hiánya	Gyenge tömegközlekedés	Nagy népességnövekedés	Perifériák gazdasági elmaradottsága
	Központ nélküli települések	Térségi identitás gyengesége	Kihasználatlan gazdasági fejlődési potenciál
	Közlekedési fejlesztések elmaradása		
	Eltérő vonzások és fejlődési pályák		
Következmény			
Kedvező adottságok gyenge kihasználtsága			

4. Célfá

Átfogó Cél

Az életminőség és a gazdasági feltételrendszer javítása a fenntartható fejlődés alapján, ökotérséggé válás
---

Specifikus Célok

I. Fenntartható és élhető kistérség kialakítása, a természeti környezet megóvása mellett	II. Versenyképes, sikeres és fenntartható gazdaság megteremtése
---	--

Stratégiai Célok/Prioritások

1. Közlekedési kapcsolatok fejlesztése	2. Kultúra, sport és idegenforgalom fejlesztése	3. Szociális, egészségügyi, oktatási intézmények és ellátások fejlesztése	4. Helyi-térségi gazdaság, piac és tudományos élet fejlesztése	5. Környezettudatos településüzemeltetés, megújuló energiaforrások használata
---	--	--	---	--

A célok alapján a térség jövőképe meghatározható rövid tömörséggel: ***Az életminőség és a gazdasági feltételrendszer javítása a fenntartható fejlődés alapján, ökotérséggé válás.***

Az életminőség javítását több átfogó és stratégiai cél valósítja meg. Ezekre épülve határozhatók meg a specifikus célok, amelyek kijelölik a beavatkozási területeket és azok megvalósítását elősegítő intézkedéseket.

A jövőkép elérésére két átfogó célt jelöltünk ki. A fenntartható és élhető kistérség kialakítása, a természeti környezet megóvása, lehetőség szerinti gazdagítása mellett. Minden, a térségben élő polgár és működő vállalkozás számára fontos, hogy olyan környezetben éljen, tevékenykedjen, ahol a természeti környezet és a gazdasági fejlesztések kiegyensúlyozottan megférnek egymás mellett (ökotérség). Második átfogó célként a versenyképes és sikeres gazdaság megteremtését jelöltük meg. A térségnek kiváló adottságai vannak, amiket nem használ ki kellőképpen, például: kedvező természeti és gazdaságföldrajzi adottságok, megújuló energiaforrások, a térségben meglévő szellemi potenciál és vállalkozói szellem.

A ***Stratégiai Célokként*** megjelenő ***Prioritások*** öt kiemelt fejlesztési irányt jelölnek ki, melyek szervesen összetartozó részterületekből tevődnek össze, így együttesük átfogja a Kistérség fejlesztési elképzeléseit. A megnevezett prioritások nem sorrendet, hanem egységet képeznek:

1. Közlekedési kapcsolatok fejlesztése.
2. Kultúra, sport és idegenforgalom fejlesztése.
3. Szociális, oktatásügyi, egészségügyi intézmények fejlesztése.
4. Helyi-térségi gazdaság, piac és tudományos élet fejlesztése.
5. Környezettudatos településüzemeltetés, megújuló energiaforrások használata.

A következőkben az eddigi gödöllői kistérségi tapasztalatokat - kitekintéssel más kistérségekre is – összegezzük és, amelyekből több fontosabb, a jövőben felhasználható következtetés állapítható meg.

5. A többcélú kistérségi társulás kialakításának jellemzői

Előjáróban meg kell említeni, hogy a jelenségek sok helyütt *ellentmondanak egymásnak*, ami az egyik településen beválik és jól működik, az a másikon épp ellenkezőleg hat. Ez a települések különböző helyzetével, hagyományaival, gazdaságpolitikai és gazdaságföldrajzi pozícióinak eltéréseiből fakad, valamint a mesterségesen meghúzott kistérségi határ következményeként keletkeznek, és természetesnek is vehető, hiszen új rendszerről van szó.¹

Az ellentmondások egyben előre is jelzik a változtatások várható irányát, nevezetesen, hogy a többcélú kistérségi intézményrendszer továbbfejlesztésének a helyi-kistérségi belső jellegzetességek figyelembevételével, a döntéseknek és a hozzájuk tapadó forrásoknak, illetőleg felelőségeknek a megfelelő helyszínre telepítésével szükséges megvalósulnia – a szubszidiaritás, a partnerség és a decentralizálás elveinek megfelelően – a humán erőforrások megtartásával, erősítésével, a helyi-kistérségi feladatellátási szükségletből kiindulva, de az elosztás pénzügyi hatékonyságának a szem előtt tartásával.

Meggyőződésünk, hogy a szubszidiaritás, a partnerség (együtműködés) és a decentralizálás elvei racionalitáson alapulnak, ami gazdasági-pénzügyi oldalról igazolható.

A Gödöllői Többcélú Kistérségi Társulás az országban az utolsóként jött létre, melynek okai közé sorolható, hogy a kistérséget alkotó települések vezetői felismerték ezen ellentmondásokban rejlő veszélyeket, és alaposabb megfontolásra helyezték a hangsúlyt a rendszer kezdeti tapasztalatainak figyelembevételével, valamint az agglomerációs övezetekre különösen érvényes problémákat elemezve határoztak együtműködés jelenleg is aktuális szintje, mélysége mellett.

Kistérségi együtműködés jelentősége

A kistérségi társulások, illetve a többcélú társulási forma felállítása, ennek keretében a térségi szintű, települések együtműködésében szervezett feladatellátás megvalósítása, a *rendező elvként megjelenő közös ügyekben való gondolkodás és cselekvési motiváció* önmagában pozitívumnak tekintendő, hiszen az egyik oldalról a települési alapszintű, a másik oldalról pedig a középszintű (megye, régió) intézményrendszer nem tud ellátni minden közfeladatot teljes körűen. Szükség van a két szint közötti együtműködési formák, társulások létrehozására (szubszidiaritás elve és gyakorlata).

A Gödöllői kistérségben megkezdődött pedagógiai szakszolgálati együtműködés kezdeti hónapjai is e megállapítást támasztják elő. Az adott szakfeladatot korábban ellátó megyei önkormányzat által biztosított ellátás nem volt az igénybevevők részére kedvező. A települések által biztosított feladathoz képest számos település gazdaságilag kedvezőbb helyzetbe került, vagy a településen korábban biztosított színvonalnál sokkal kedvezőbb és minőségi ellátás vette kezdetét a korábbiakhoz képest.

¹

A fejezetben felhasználtuk a „Többcélú kistérségi társulások megalakulásának tapasztalatai” c. kutatási beszámoló következtetéseit (Készítette: ÉrtékTérkép Kft. 2007. Megbízó: TÖOSZ, Helyi Observatórium Kht.)

Önállóság és központi támogatás

A településeknél egyidejűleg van jelen az önállóság iránti igény, valamint a rászorultság a működéshez szükséges külső támogatásra, együttműködésre. A helyzet konfliktust teremt, ami a rendszerváltás előtti időkre vezethető vissza, amikor a települések nem rendelkeztek önállósággal, az ellátáshoz központi forrásokat kaptak, továbbá a fordulat után pedig még nem tudtak kellően élni a nagyobb önállósággal, igaz, az ehhez szükséges pénzügyi háttér sem volt, nincs ma sem biztosítva. Mindezt politikai és gazdasági ellentétek is terhelik. Az önkormányzatok egyébként érthető módon féltik önállóságukat, aggódnak döntési szabadságuk elvesztésétől.

Folytonosság

Megjelenik az együttműködés hagyománya, ahol a többcélúság jegyében lényegében a korábbi térségi léptékű feladatokat látják el: oktatás, szociális és egészségügyi szolgáltatások, etc. Megjegyzendő, hogy a kistérségi szerveződésben, a többcélú együttműködés jellegében némiképp megjelenik az egykori járás intézménye. Lényeges különbségek az egykori járási és a mai rendszer között: egyrészt, a jelenlegi kistérségi társulások feladatellátása alulról és belülről szerveződik, típusát tekintve önkéntes, szemben a járasok felülről szervezett rendszerével; másrészt pedig, a kistérségi társulás szolgáltató szervezetként működik, és nem tölt be felügyeleti szerepet, továbbá a településeknek szavuk van a döntéshozatalban, eltérő, de valamilyen demokratikus jellegű elv mentén rögzítve.

Oktatás-nevelés prioritása

Általánosítható jelenségről van szó, hogy az oktatás-nevelés egyre romló helyzetét meg kell oldani. Ez kiemelkedő feladat, hiszen a humán erőforrás újratermeléséről van szó. Az oktatás-nevelés ügye szervesen kötődik a népességmegtartó erő alulról – a helyi-kistérségi szintről – megnyilvánuló természetes igényéhez.

A többcélú kistérségi együttműködési forma egyik indítómotorja is e terület volt, tekintettel az országos egyes területien igen kedvezőtlen, és országos viszonylatban sem kedvező demográfiai mutatókra, azonban a Gödöllői kistérség többségében agglomerációs tulajdonságából adódóan a népesedési folyamatok az országos átlaghoz képest sokkal kedvezőbbek.

Állami támogatás dominanciája

Az új rendszert finanszírozási oldalról, a települések szemszögéből, egyelőre az állami támogatás elérésének lehetősége tartja fenn, nem pedig a helyi-térségi adottságok és előnyök közös kihasználásának várható gazdasági és társadalmi hasznai, az ebben való közös érdek. A központhoz való viszony alapvetően összefügg az elérhető pénzügyi források rendszerével.

E megállapítás országos jelentőségű, valamint a Gödöllői kistérség esetében is fokozottan fennálló jelenség.

Pénzügyi bizonytalanság

A támogatásokkal járó források szükségessége és hatása egyelőre és belátható időn belül nem vitatható. A forrásokra, ugyanakkor, mint hosszú távra szóló támogatásokra nem lehet kiszámítható módon építkezni, pedig mindegyik támogatandó cél tartós folyamatok elindítására, illetőleg folytatására vonatkozik a helyi projektek keretében.

Az évente bekövetkező országos költségvetési vitáknak, a választási ciklusok hektikus hatásának áldozata is lehet egy-egy elindult, de valamilyen politikai vagy gazdasági ok folytán ellehetetlenülő program. Ez a veszély Demoklész kardjaként lebeg a projektek megvalósítása során. A bizonytalanság elkerülését a normativitás elveinek és gyakorlatának a tartós változatlansága, változtathatatlansága biztosítaná, alapvetően pedig a törvényi (kétharmados országgyűlési) „fedezet”, illetőleg a helyi érdekek hangsúlyosabb anyagi megjelenése segíthet, vagyis a bevételek és a kiadások alakulásában szerződészerűen megnyilvánuló közvetlen pénzügyi érdekelttség.

Ide soroljuk továbbá, hogy a kistérség(ek) önállóbb gazdálkodásának eléréséhez szükség lenne közös vagyon(portfólió)ra és vagyontévesztő lehetőségre, ami hozzájárulna a stabilabb ellátás biztosításához, és tervezhető bevételeket is lehetne generálni (pl. különböző típusú bérleti és hasznosítási díjak formájában).

Hátrányos változások

- **Rivalizálás.** A feladatellátás kiszélesítése nem történik meg a települések közötti, régebbi konfliktusokból fakadó rivalizálás következtében. Ez kihat a szervezeti és működési rendre.
- **Hatékonytalanság.** A települések közötti együttműködés nem formálódott át kiegyenlített munkamegosztássá, a feladatokat megosztó rendszerré.
- **„Határkérdések”.** A kistérség határán lévő települések nem kapcsolódhatnak a szomszédos kistérségek intézményeinek ellátórendszeribe, nem jön létre egy ésszerű „kistérségközi mikrotérség”. Mogyoród kiválása is összefügg ezzel.
- **Projektszemlélet.** Támogatásra koncentrálnak a települések, ez ad együttműködési alapot a számukra. Ebből az is következik, hogy a hatékonyság az elért támogatás nagyságával, tárgyával van kapcsolatban, és nem a projekt tényleges társadalmi-gazdasági hatékonyságával. Tehát, a rendszer ezért nem olcsóbb, ez nem motiváló tényező a pályázó településeknél – nem az ő pénzükről van szó.
- **Vagyontalanság.** Az önkormányzatok maguk is kevés vagyonnal rendelkeznek, nem szívesen mondanak le bármiről a kistérség javára, így a kistérség(ek)nek nincs említésre méltó vagyona. Némi vagyon felhalmozására a pályázatokból történő eszközbeszerzések révén van lehetőség, de ez nem számottevő.

6. Következtetések

1. Bizonytalanság, fenntarthatóság kérdése

A többcélú kistérségi együttműködés hatékonyságának alakulásában bizonytalanság érzékelhető, mely kívülről is és belülről is fakad. Egyfelől a települések nem látják a rendszer fennmaradásának biztonságát hosszabb távon, időlegesnek gondolják a források elérhetőségét, félnek a támogatási források elapadásától, illetőleg tartanak újabb, korlátozott fedezetű feladatok helyi telepítésétől. A támogatással összefüggő pénzeszközök „rendelkezésre állása” továbbá nagyban függ a központi gazdálkodás minőségétől, a változó központi szándékoktól, a politikai helyzettől. A pénzfelhasználási szabályok túl gyakran változtak/változnak. Időre és stabilitásra lenne szükség, hogy megtörténjen az alkalmazkodás. E mellett, a másik oldalról, bizonytalansági tényező az együttműködésben, hogy tovább élnek régebbi sérelmek, rivalizálások a települések között. A változás egyfelől azon is múlik, hogy felül tudnak-e emelkedni a települések ellentéteiken.

Jelenleg úgy fest a helyzet, hogy ha megszűnik a támogatás jelenlegi formája, akkor valószínűleg az együttműködés alapja is megszűnik, illetőleg azonnal átalakul/módosul az új körülményeknek megfelelően.

2. Hamis érdekérvényesítés

A helyi erőfeszítések a központi támogatások elnyerésére irányulnak, a támogatás elérése adott esetben települési vagy kistérségi prioritássá válik, megelőzve egy-egy fontosabb helyi ügyet, projektet. Ez összefügg az előző, bizonytalansági tényezővel, igaz, a kormányzat részéről is tapasztalható bizalmatlanság, mivel a települések részéről megnyilvánuló együttműködési szándék sokszor csak látszólagos.

3. Helyi passzivitás

Közösen menedzselt projektekből származó, üzleti jellegű bevétel gyakorlatilag nincs. A helyi adót településenként vetik ki és szedik be, nincs közös célú felhasználás, még hasonló vagy párhuzamos feladatellátási határesetekben sem. A térségi lehetőségek kiaknázása csak akkor kap prioritást, ha az egybeesik a központi támogatásokkal. Mindez korlátozza a tartós együttműködés kialakulását.

4. Korlátozott szubszidiaritás

Hiányzik az önfenntartási elem, amely a rendszerben biztosíthatná a fenntarthatóságot mind pénzügyi, mind együttműködési oldalról. A szubszidiaritás és vele együtt a partnerség erősödne, ha a kistérségi szint a helyi adottságok kiaknázására építkezve erősödne, és ahhoz lennének rendelve a központi támogatások (pl. különböző támogatási konstrukciók közül kiválasztva a megfelelőt).

Ebben korlátozó tényező, hogy a hivatalok, intézmények védik hatáskörüket, hiszen annál nagyobb a hatalmuk, minél több forrás és hatáskör felett rendelkeznek. Az intézmények ezért nem szívesen válnak meg pénzforrástól, hatáskörtől, márpedig a szubszidiaritás érvényesülése a települési és kistérségi szint fölötti intézmények számára ezt jelentené.

5. *Túlszabályozottság*

A többcélú kistérségi támogatási rendszer bonyolult, túlszabályozott. Például csaknem 20 feladatra lehet együttműködni, de csak néhányra lehet forrást kapni, azok is kötöttek, nem lehet szabadon választani a támogatáshoz.

6. *Az alulról szerveződés motivációja alig érvényesül*

A kormányzati rendszerben meglévő ágazati elvű szerveződés és pénzügyi támogatásrendszer az egyedi és területi specialitásokat nem tudja megfelelően figyelembe venni, illetőleg nem kellően érzékeny arra, márpedig minden település és kistérség más és más karakterű, eltérő adottságokkal, különböző történelmi háttérrel és kooperációs készséggel.

Bizonyos értelemben patthelyzet állt elő, mivel a többcélú kistérségek alakításának jogszabályai az önkormányzatok szabad társulásán alapulnak, és a települések alakítják ki az együttműködés formáját, a működés belső finanszírozását, a szervezeti struktúrát, az elvégzendő feladatok jellegét, nagyságát. A törvényi háttér tehát biztosítja az alulról szerveződés játékszabályait, azonban a társulásokkal szembeni, a települések részéről tapasztalható bizalmatlanság és bizonytalanság (ld. 1. pont) miatt nem használják ki mélyebben a lehetőségeket.

Az önkormányzatokkal, térségekkel foglalkozó más szakterületek, mint például a település- és területfejlesztés is értelemszerűen ágazati elven működik. A térbeli struktúrák felől szemlélve, ez a felállás önellentmondással terhelt, pedig a kistérségi szerveződés egyik legfontosabb színtere, szinergikus integrációja lenne a kistérségi társulásoknak és a területfejlesztési, illetőleg a területrendezési műfajoknak, lényegében a regionalizmus praktikus megvalósulásának.

7. *Hatékonyág kérdése*

Összességében a többcélú kistérségi társulási rendszer többletforrásokat nyújt(hat) a kistérségnek a megemelt normatíva és az új feladatokra létrejött társulások pályázatai révén. Növekedtek ugyanakkor a kiadások is, de nem történtek számottevő megtakarítások (ebben nincs helyi érdekeltség).

8. *Együttműködésben való gondolkodás*

Megállapítható, hogy a többcélú kistérségi társulási forma felállítása, az együttműködésben és munkamegosztásban való gondolkodás és cselekvési lehetőség a rendszer pozitívumának tekintendő, mivel a feladatellátás megvalósítása túllép egy-egy önkormányzat területén és hatáskörén. Ez igaz, még ha kicsit is mozdult ez előre.

7. Ki nem használt lehetőségek

A településfejlesztés és a települések közötti együttműködés, tehát a területfejlesztéshez is tartozó ügyek esetében különösen igaz a fenti meg nem felelés, amit a kistérségekről szóló törvény is megemlít. A közellátási feladatok teljesítésétől, megoldási módjától, a kistérségi társulások – a települések együttműködésének, munkamegosztásának minőségétől – működési rendszerétől nem választható el a település- és területfejlesztés, mivel az ellátási feladatok és a fejlesztési célok a települések és térségi szerveződések szintjén nem különülnek el élesen egymástól.

Ezt igazolandó, idézzük a *2004. évi CVII. törvényt, a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról*: „A többcélú kistérségi társulás részt vehet a kistérség területének összehangolt fejlesztésében (különösen: fejlesztési tervek, programok, pályázatok készítésében, megvalósításában) és a településfejlesztés összehangolásában, vállalhatja kistérségi közszolgáltatások biztosítását, fejlesztését és szervezését, valamint intézmények fenntartását.”

A törvény a 2.§ (2) szerint: „Amennyiben a többcélú kistérségi társulás legalább az (1) bekezdés a), b), c) és r) pontokban meghatározott feladatkörbe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátásáról gondoskodik, akkor ezekhez a központi költségvetés az éves költségvetési törvényben ösztönző támogatást biztosít.” A 18 db tételesen felsorolt feladatkörből a négy kiemelt feladatkör: a) oktatás és nevelés, b) szociális ellátás, c) egészségügyi ellátás és r) a területfejlesztés.

Fontos megemlíteni azt a tényt is, hogy a jogszabályban felsorolt 18 feladatkörből központi kiegészítő támogatásra jogosult feladatok száma: 4 (oktatás, szociális, mozgókönyvtári, belső ellenőrzési)

Megjegyzendő, hogy a többi 14 db feladatkör is egyaránt tartalmaz ellátási, közszolgáltatási és fejlesztési, még területrendezési, infrastruktúra- és gazdaság- (turizmus-) fejlesztési feladatköröket is.

A települések és a kistérség(ek) horizontális szemszögéből nézve következtetésünk az, hogy az ellátás és a fejlesztés, illetve működtetés nem választható el egymástól. Az egyik feladatkör hat a másikra, és viszont, tehát kölcsönhatásban állnak egymással. Minden ellátási és/vagy fejlesztési tevékenység minősége kisebb-nagyobb időeltolódással, de megjelenik az ingatlanpiac alakulásában, a lakosság és a gazdasági szereplők jövedelmi, vagyoni viszonyaiban. Ebből adódóan, a folyamat során változik mind az ellátási, mind a fejlesztési tevékenység szerepe.

Megoldásként az idézett törvény felkínál lehetőséget, amelyeket a Gödöllői Kistérség még nem használt ki. 3.§ (2) kimondja:

„A társulási megállapodás tartalmazhatja:

...

e) a helyi adókból származó bevétel megosztásának módját; ...

h) a megyei önkormányzattal, a területfejlesztési tanácsokkal való együttműködés, kapcsolattartás rendjét; ...

k) azt, amiben a társulás tagjai megállapodnak.”

A többcélú kistérségi társulásról szóló törvény nem zárja ki, hogy a társulás olyan gazdasági tevékenységet is folytathasson, ami folyamatos bevételt is képezhet a települések számára:

„4. § (1) A többcélú kistérségi társulás feladat- és hatásköreinek ellátása érdekében költségvetési intézményt, gazdálkodó szervezetet alapíthat, kinevezi vezetőiket. A többcélú kistérségi társulás olyan vállalkozásban vehet részt, amelyben felelőssége nem haladja meg vagyoni hozzájárulásának mértékét.

(2) A többcélú kistérségi társulás egyes közszolgáltatásokat - külön megállapodás alapján - más társulással, illetve helyi önkormányzattal együtt közösen biztosíthat, közös fejlesztéseket, beruházásokat valósíthatnak meg. ...

(5) A többcélú kistérségi társulás saját vagyonnal rendelkezhet, amelynek szaporulata a többcélú kistérségi társulást illeti meg.”

Tehát, a gazdasági tevékenység függ a vagyoni mértéktől. Ha lehetővé válna a települések, illetőleg a kistérség számára a **vagyonképzés**, akkor jelentősebb gazdasági-gazdálkodási tevékenységet is folytathatnának, ekként kiaknázva komparatív gazdasági előnyeiket (idegenforgalom, termál, megújuló energiaforrások, stb.), foglalkoztatást, jövedelmet, bevételt, vagyongyarapodást biztosítva polgáraiknak és közös intézményeiknek.

8. Uniós irányelvek, ajánlások, trendek

A térségfejlesztés szempontjából a *lisszaboni stratégia* szellemisége meghatározó. A stratégia fő céljai: a helyi adottságok kihasználása, a versenyképesség erősítése, a foglalkoztatás növelése, a környezettudatos életmód kialakítása, a tudás és innováció térbeli kiterjesztése.

A kapcsolódó témákban fontosnak tartjuk az ENSZ **AGENDA 21** ajánlásait, „**Az európai területfejlesztés perspektívái**” c. uniós dokumentum fő hangsúlyait, „**A vidéki régiók integrált fejlesztésének európai együttműködése vezérelvei**”-nek szellemiségét és azok beillesztését a kistérségi rendszer továbbfejlesztésébe, mivel ezek hosszú távra szóló dokumentumok. Ez lényeges, mert nem lehetnek különböző igazgatási eljárások és fejlesztési felfogások, törekvések a települési, kistérségi és mikrotérségi szinteken. Nálunk a helyi szint (település és kistérség) finanszírozása elkülönül. Nyilvánvaló, hogy nem lehet hatékony két különböző szemlélet és erőforrás szervezés együttes hatása. A két szféra – a hazai pénzügyi, és az uniós – hatása akkor lehet hatékony, ha egymásra épülnek.

Az uniós és a hazai rendszer között a közös nevezőket a szubszidiaritás, a partnerség és a gazdasági, illetve vele párhuzamosan a környezeti állapotok fenntarthatósági elvei adják. Ezek alapján valósítandók meg a lisszaboni stratégiai célok: versenyképesség, foglalkoztatás, környezetvédelem, tudás, innováció, befektetés, helyi piac, stb.

Agenda 21

Az Agenda 21 dokumentum² 7. fejezete hét fő prioritást jelöl meg a fenntartható emberi települések fejlesztésének elősegítése érdekében.

Ezek a következők:

1. *a megfelelő lakás biztosítását mindenki számára;*
2. *az emberi települések irányítását, a fenntartható földhasználat tervezését és irányítását;*
3. *a környezetvédelmi infrastruktúra integrált fejlesztését, ide értve a vízellátást, szennyvízelvezetést, a szemétszállítást és hulladékkezelést;*
4. *a fenntartható energiaszolgáltató és közlekedési rendszereket;*
5. *a katasztrófa fenyegette területek tervezését és szervezését;*
6. *a fenntartható építőipart;*
7. *a humán erőforrások fejlesztését, és a kapacitások bővítését.*

A prioritások önmagukért beszélnek, ezek tarthatók a fenntartható települési és térségi lét fő, érintett területeinek, melyek meghatározzák az ellátási feladatok teljesítési körülményeit.

²

ld. az *Agenda 21* dokumentumát (<http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>), illetve az ENSZ fenntartható fejlődéssel foglalkozó bizottságának honlapját (<http://www.un.org/esa/progreas/sustdev.html>).

„Az Európai Területfejlesztés Perspektívái”

A hosszú előkészítő munka után három évig dolgoztak az **Európai Unió** és a társult országok területfejlesztési miniszterei azon, hogy elkészítsék „*Az európai területfejlesztés perspektívái*”³ c. dokumentumot, amelyet 2000-ben fogadtak el. Ez a dokumentum valójában már az új évszázad területfejlesztési dimenzióit próbálja megfogalmazni a közös európai szinten. A városok új szerepet, új funkciót kapnak, és mint a gazdaság, a társadalom koncentrált terei, az eljövendő európai fejlesztésekben fölértékelődnek. Az elemzések már nem a városok hierarchiájáról szólnak, hanem a városok hálózatáról, együttműködéseiről, a kapcsolatokról. (Rechnitzer)⁴

Öt fő hangsúly:

1. Kooperáció a városok között.

2. A dinamikus, vonzó és versenyképes városok fölértékelődnek. Fölértékelődik az úgynevezett, kapuvárosoknak, befogadó városoknak, információátadó városoknak a szerepe. E városok szerepe megváltozik, ők lesznek az európai értékek, az európai gondolatok közvetítői.

3. A gazdasági szerkezet átalakítása, amely a helyi erőforrások minél hatékonyabb kihasználására helyezi a hangsúlyt, és erősen képviseli azt a nézetet, hogy a sikeresség nem egyenlő a kizárólag a gazdasági potenciál növelésére való törekvéssel.

4. A városok folyamatos fejlesztése. A városnak, mint rendszernek a fejlesztésében, a környezet minőségében, a szolgáltatások, infrastrukturális rendszerek bővítésében egyre nagyobb szerepet kell szánni az ökoszisztemnek, tehát a lakótérnek, a zöldövezeteknek, általában az életmód fizikai környezeti rendszereinek, és külön hangsúlyt kap az agglomerálódás.

5. Partnerség a város és vidéke között. A városok éljenek együtt a vidékükkel, merítsék a vidékből az energiát, és a vidéki energiák is gyarapodjanak a városi térből. A magyar modell, egyelőre messze áll ettől. Ma még a város kiküldi a számlát a kistélepülésnek, hogy fizessen azért, mert itt tanul a gyermek, itt képzi magát, itt vesz igénybe szolgáltatásokat. Ezzel szemben az új struktúra azt üzeni, hogy ne ilyen irányban gondolkodjunk, hanem az legyen a kiindulási pont, hogy hogyan lehet olyan szövetségeket, együtt élő tereket, együtt működtetett infrastruktúrákat, rendszereket, intézményeket létesíteni, amelyben a város és a vidék közötti kommunikáció természetessé válik, és ezzel valójában mind a városi, mind a falusi térnek a funkciói és a versenyképessége erősen gyarapszik (ld. uo.).

³

ld. az *Agenda 21* dokumentum: (<http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>), ill. az ENSZ fenntartható fejlődéssel foglalkozó bizottságának honlapját (<http://www.un.org/esa/progreas/sustdev.html>).

⁴

Rechnitzer János: Új szelek, új szerepek (<http://beszelo.c3.hu/02/01/09rechnitzer.htm>).

A vidéki régiók integrált fejlesztésének európai együttműködése vezérelvei

Az Európai ARGE Vidékfejlesztési és Falumegújítási Tanácsa 1996. február 28-án, a 3. Európai Falumegújítási Kongresszusán fogadta el az „Európai Vidékfejlesztés és Falumegújítás Vezérelveit” és ezzel megteremtette a vidéki régiók integrált fejlesztése európai együttműködésének alapjait. Az eltelt évek ellenére a vezérelvek nem veszítettek érvényességükből. Ugyanis a központi üzenet, az átfogó, fenntartható vidékfejlesztés melletti tanúságtétel időszerűbb, mint valaha. Az EU keleti bővítése még nagyobb jelentőséget ad az EU strukturális politikájának, különösen a vidékfejlesztésnek és falumegújításnak.

Városokkal való kapcsolat

A vidéki térségeket minden egyediségük mellett a városokkal való kapcsolatukkal együtt kell kezelni, hiszen a valóságban a falvak sokféleképpen és ezer szállal kötődnek a városhoz. A vidék esélyeinek és problémáinak gyökerei jórészt a városokból indulnak ki. Ugyanakkor strukturális válságoktól eltekintve a vidéki életkörülmények több szempontból közelítettek a városi lét előnyeéhez. Ez a jelenség megemelte a vidéki térségek pozícióját a társadalmi közgondolkodásban (ld. agglomerálódás, szuburbanizáció).

A falvak versenyképessége és vonzereje

A munkahelyek, a termelés és szolgáltatás növekvő koncentrációja nem értékelhető egyértelműen pozitívként, mert az esetleges hatékonysági előnyökkel szemben többletköltségek lépnek fel az infrastruktúra, a környezetvédelem és egészségvédelem területén, és pótlólagos állami illetve kommunális fenntartási- és javítási kötelezettséget jelentenek. Az áttekinthető kisvárosi, kertvárosi és falusi életmód - amit az emberek közötti szorosabb kapcsolatok és a természet közelsége jellemez – egyre vonzóbbá válik, és a hagyományos társadalmi közeg különleges életminőségként jön számításba.

A fejlesztési politikák integrálása

A vidékfejlesztési politika többet jelent, mint egymás mellé rendelt gazdaság-, környezet-, agrár-, kulturális- és szociálpolitikát. A felsoroltakat egy integrált vidékfejlesztés keretében egymással összhangba kell hozni. Amíg a gazdaságilag erős térségi településeken (pl. Gödöllő) a gazdasági fejlődés együtt jár az ún. „puha” tényezőkkel, mint a tudomány-közelség, kulturális felszereltség és a társadalmi problémák megoldása, addig a falusi térségek területi politikájának eddig nem sikerült az együttes fejlesztést megvalósítani. Az erős ágazati szemlélet miatt még mindig hiányzik a kapcsolat a területi gazdaság, a kulturtáj, a mező- és erdőgazdaság, a regionális kulturális identitás között, holott az összefonódások és a kölcsönös egymásra hatások bevételi források tartalékait hagyják kihasználatlanul.

Mindehhez jelenösen hozzájárulhat az integrált városfejlesztés és a vidék szempontú térségfejlesztés és falumegújítás összhangja.

9. Javaslatok

- **Összehangoltság**

Az ágazati elvű támogatás-elosztás ellentmondásba keveredik a területi struktúrákkal, igényekkel. Mivel egy többcélú kistérségi társulás esetében klasszikus területi elvű szerveződésről van szó, ennél fogva a kereslet általában is, de a kistérségi feladatellátással kapcsolatban is, területi alapon keletkezik. Az ágazati pénzek (lényegében a kínálati oldal) – bár nyilvánvalóan jó, hogy vannak és kellnek – átrendezik a helyi prioritásokat, még ugyanabban a feladatkörben is. A kínálati oldal – valójában az elnyerhető anyagi eszköz nagysága – erősebb, dominánsabb, és egyelőre nem beszélhetünk még egyensúly közeli állapotról sem.

Valószínűleg, és ezt érdemes lenne mélyrehatóan megvizsgálni, hogy a kereslet orientált térségfejlesztés egészségesebb lenne.

- **Aktivitás fokozása a helyi ügyek intézésében**

Célnak kellene lennie az együttműködés közös motivációs alapjának megteremtése.

- **Szubszidiaritás**

A települési szint kompakt társadalmi és gazdasági egység, a demokratikus berendezkedés alapintézménye, választott képviselőtestülettel, önálló helyi gazdaság- és településpolitikával, önálló igazgatással, saját döntési hatáskörű költségvetés készítéssel. A szubszidiaritás elve egyezik e státusszal, nevezetesen, hogy a településsel kapcsolatos legfőbb döntések is helyben szülessenek. A kompetens döntésekhez gyakran nem elég a települési, hanem kistérségi szint lenne szükséges, ami – a települések közötti nagyobb bizalom és együttműködési készség mellett – nagyobb forrás decentralizációt feltételez.

- **Partnerség**

Az előző ponttal szerves összefüggésben, a településközi együttműködésnek a saját értékek és érdekek felismerésén, kihasználásán, érvényesítésén kell alapulnia, nem nélkülözve a kooperációt, és a szolidaritást.

- **Munkamegosztás**

A munkamegosztás mélyítése több mint együttműködés, alapvetően közös programalkotás, elkötelezettség és fellépés a közép- és hosszú távra szóló projektek megvalósítása érdekében.

- **Anyagi érdek jelentősége**

Anyagi érdek kapcsolása is szükséges a támogatások hatékonyságának növeléséhez, illetve a pontos feladat kijelölésre. Támogatás ne csak feladathoz, hanem befizetéshez is kötődjön, mintegy sajátérvként. Támogatás kapcsolódjon a kistérségi, mikrotérségi települések által kitalált, kikerült feladathoz (oktatás, egészségügy, műszaki infrastruktúra). Cél: érje meg kihasználni a helyi adottságokat.

- **Támogatás, mint kezdőtőke**

A támogatásnak tőkefunkciót kellene kapnia, amely megadja a kezdő lökést egy közellátási vagy gazdasági folyamat beindításához. Ez egyezik az eredendő hazai és uniós elvárásokkal is, hiszen a fő cél a helyi ellátási feladatok önálló megoldása, azonban ezt eddig korlátozta a pénzszüke, a kezdetet szükséges nagyobb tőkeerő.

Ezzel teljesen ellentmond a többcélú kistérségi társulások finanszírozása. Az államháztartásról szóló törvény alapján a költségvetési törvényben meghatározott kiegészítő (társulási) normatív támogatások felhasználása adott évben kötelező, a gazdaságosan és takarékosan működő társulásoknak nincs lehetőségük tőkefelhalmozás lehetőségével élni a következő évek nagyobb volumenű beruházásaihoz.

- **Megújuló források**

Helyi források kiaknázása során törekedni kell a megújuló természeti és humán erőforrások mind szélesebb körű igénybevételére, a hosszú távú fenntarthatóság követelményének megfelelően.

- **Helyi piac generálása**

A kereslet és a kínálat helyi egyensúlyának megteremtése, a helyi-térségi gazdasági potenciál növelése nemcsak lokális, hanem regionális és országos érdek. A helyi foglalkoztatás, a helyi erőforrások bővítése, a helyi adózás jelentőségének növekedése bővülő, integrált, fenntartható helyi gazdaságot – helyi piacot – generál.

- **Mikrotérségi szerveződés**

A mikrotérségi szerveződés lehet az egyik szerves alapokon nyugvó biztos pont, amely racionális megoldás lehet a kistérségeken belüli munkamegosztásban (a feladatmegosztásban), különösen itt ahol nagy területen sok, különböző adottságú, földrajzi vagy szociológiai értelemben is eltérő karakterű önkormányzat társult. A mikrotérségi szerveződések létrejöttét elő kell segíteni, azzal, hogy az új szervezet működése, hatásköre nem zavarhatja meg a többcélúság összes többi települést érintő rendszerét, nem okozhat rivalizálást települések, munkatársak között. Továbbá nem okozhatják a bürokrácia felduzzadását.

- **Területi és funkcionális kistérségek**

Az eddigi tapasztalatok alapján felvethető, hogy a kistérségnek nemcsak területi – földrajzi – alapon, hanem funkcionális elvek szerint is szükség lenne szerveződnie.

- **Adózás**

A helyi adózás rendszerének idomulnia kellene a kistérségi intézményrendszerhez, ami nem csorbítaná a települési önállóságot, kompetenciát, hanem annak közös elhatározáson, a felvállalt feladatok pontos meghatározásán, finanszírozásán, a rendszer közös kidolgozásán és működtetésén kell alapulnia.

- **Térségfejlesztő társaság**

A térségfejlesztés dinamizálása érdekében a helyi forrásokhoz be kell vonni magántőkét is. Ennek jól bevált szervezeti és pénzügyi formája a vegyes, köz- és magántulajdonú gazdasági társaság, amelyben a tapasztalatok szerint kulcsfontosságú szerepet játszanak a pénzügyesek.

- **Ellátási, fejlesztési és adóközösség (EFA)**

A többcélú kistérségi társulásnak a helyi adottságok és érdekek rendező elve szerinti tartalommal való megtöltése akkor nyer valódi formát, ha a kistérségi önkormányzatok között kialakítandó együttműködést a hosszú távú elkötelezettség igényével hozzák létre, amely egyben bizalomerősítő tetteben nyilvánul meg.

Ennek érdekében javasoljuk, hogy azon települések, amelyek felvállalják az elkötelezettséget, hozzanak létre ellátási, fejlesztési és adóközösséget, települési és térségi lehetőségeik jobb, munkamegosztásra épülő érvényesítése érdekében. A konstrukciónak van hazai megfelelője: *adóigazgatási társulás*. Hátrány jelenleg, hogy a kistérségen belüli ellentétek nem kedveznek ennek a konstrukciónak.

- **Speciális „feladat-társulások”**

Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a többcélú kistérségi társulásokról szóló 2004. évi CVII. törvény *lehetőségeket kínál* az együttműködésre, valamint az adott időszakra vonatkozó költségvetési törvény *meghatározza a támogatott feladatok körét*.

Számos olyan feladat felmerülhet, mely kedvez a térségi együttműködésnek, nem korlátozzák ágazati jogszabályok sem és megvalósíthatóak lehetnek a Gödöllői kistérségben is.

Az ország más kistérségeiben, kezdetleges formában több ilyen feladat is felmerült. Olyan feladatok, melyek kötelező feladatok az önkormányzatok számára, vagy a működés szempontjából hatékonyságot növelők és társult formában gazdaságosabban és/vagy magasabb színvonalon oldhatóak meg.

A teljesség igény nélkül ide tartozó feladatok lehetnek: közös informatikusok foglalkoztatása, közös energetikus foglalkoztatása, munkavédelmi feladatok, intézményi gondnokok közös foglalkoztatása.

Azonban az ilyen jellegű feladatok még inkább helyspecifikusak és adott települések kistérség jellemzőihez alkalmazkodnak.

10. Továblépés

A támogatási rendszert – szigorú kritérium- és monitoring-rendszer működtetése mellett – közelíteni kellene a helyi szint integrált megközelítéséhez.

Ebben a helyi-kistérségi és az uniós törekvések között megvan az elvi összhang, mivel mindkét szféra a helyi népességmegtartó erőt kívánja növelni. A feladatellátásnak, a helyi forrásoknak szimbiózist kell alkotniuk egymással és az integrált helyi fejlesztésekkel. A megjelölt térségi tevékenységi kör erősíti a helyi gazdaságot, elősegíti a saját foglalkoztatás, ezzel a helyi piac és adóképesség, illetőleg a vásárlóerő bővítését, összességében a helyi társadalom életminőségének javítását. Hiányzó láncszem ebben a helyi érdek és a támogatási rendszer közötti szilárd kapcsolat megalapozása. A kapcsolatot pénzügyi (anyagi) alapra kell helyezni, melyre javasoltuk az *ellátási, fejlesztési és adóközösség* formulát.

Az ellátási, fejlesztési és adóközösség elvi alapját a közpénzek szubszidiaritív megosztása adja, nevezetesen, hogy a helyi közösség adóforintjaihoz illeszkedjen a közép- vagy felső (országos költségvetési) szint közpénze, amely természetesen ugyancsak adózásból keletkezik. Az érdekelttség így rövidre zárható.

A *fenntarthatóság* követelménye alapvető igénygé vált, hiszen a kistérségi támogatások célja a közellátások megbízhatóvá tétele, a tartós együttműködés létrehozása. A közellátás rendszere, a közszolgáltatások nem lehetnek instabilak. Biztosítható a fenntarthatóság, ha azok a helyi sajátosságokra, adottságokra épülnek. Itt harmonizálható a fenntarthatóság és a szubszidiaritás, sőt minél jobb a harmonizáció, annál inkább versenyképes lesz az adott kistérség. A kistérségi szinten a fenntarthatóság és a szubszidiaritás együttes működése egyfajta önkormányzatiságot feltételez, ami autonóm erőforrás-gazdálkodást, helyi piacot, önálló gazdaságot is jelent.

A *szubszidiaritás* és az autonóm erőforrás sajátos érdekrendszert is meghatároz településen és kistérségen, mivel a lakosság és az érintett gazdasági szervezetek anyagi értelemben is közvetlenül kötődnek lakóhelyükhöz, működési területükhöz, üzleti köreikhez. Felmerül a helyi viszonyok működési és együttműködési feltételei igazgatási és finanszírozási infrastruktúrájának kiépítése, amely átfogó keretet képezne.

A tapasztalatok szerint – az együttműködés, közös gondolkodás pozitív visszajelzéseiként – szükséges lenne a Tkt. tv. *feladat-meghatározásának* bővítése. Több település felvetette ugyanis, hogy más típusú feladatellátásra is lenne igény, amire jelenleg, a tételes törvényi megnevezés miatt, nincs lehetőség.

Új feladatokként felmerült: patakok és partmenti területeik revitalizációja, idegenforgalmi és rekreációs célú hasznosítással, szolgáltatásokkal, rekreáció, stb. Felvethető, hogy a települések maguk is teheszenek javaslatot, mely feladatot szeretnék ellátni kistérségi szinten. Ehhez más jellegű: „átalányszerű” finanszírozási eljárás és ellenőrzési mód tartozna.

Fontos, hogy ne csak a 18 db feladatot tartalmazó felsorolás bővüljön, hanem, hogy a központilag támogatott 4 db feladat száma növekedjen. Kedvező lenne egy olyan „köztes” megoldás, miszerint a 18 feladatból bármely 4 feladat választható társult feladatként és az finanszírozásra is kerülne.